

LINGVO INTERNACIA

MONATA GAZETO POR LA LINGVO ESPERANTO.

ELDONATA DE LA KLUBO ESPERANTISTA EN UPPSALA.

Kosto de abono por jaro:

kronoj 3,00 = germ. markoj 3,30 = cendoj 75
= frankoj 4,25 = rejsoj 1000 = rubloj 1,50.

Pago por anoncoj:

15 ore = 15 pfenigoj = 20 centimoj =
8 kopekoj — por daŭnpaga petittinio.

Adreso de la redakcio: *Klubo Esperantista, Uppsala, Sverige. (Svedujo.)*

III:a jaro.

Junio—Julio 1898.

N:o 6—7 (30—31).

Al ĉiuj aŭtoroj kaj eldonantoj en Esperanto.

Ni petas, ke nenix aŭtoro de ia verko presu sur la verko ian numeron, ne demandinte antaŭe s-ron Zamenhof, ĉu tia numero estas ankoraŭ vakanta aŭ ĉu ĝi eble estas jam fordonita al ia alia baldaŭ aperonta verko.

La Red.

Esperanto kaj kongresoj internaciaj.

La Odesa Filio de la Societo "Espero", intencante klopodi por enkonduki la lingvon "Esperanto" en internaciajn kongresojn de la ekspozicio de 1900 en Parizo, interalie decidis sin turni al la prezidanto de la kongreso medicina, s-ro d-ro Lannelongue, kun la peto allasi nian lingvon por raportoj kaj disputoj en la kongreso. Por la sukceso de tiu ĉi entrepreno estas antaŭ ĉio necesa pretigi la membrojn de la estonta kongreso por la aŭskultado de nia lingvo kaj parolado en ĝi. Tial la Komitato de la Odesa Filio decidis dissendi al la medicinaj societoj de l' tuta mondo, al la redakcioj de l' medicinaj ĵurnaloj kaj al apartaj personoj specialan alvokon (en du lingvoj: en la lingvo de la lando de la societo kaj en Esperanto) kaj inviton prijuĝi la proponon de la Komitato antaŭ la kongreso kaj vastigi la lingvon inter siaj membroj. Presante nun la tekston de la alvoko, la Komitato sin turnas al ĉiuj societoj esperantistaj kun la propono aliĝi al ĝia agado kaj de sia flanko akceli la sukceson de la entrepreno, kiu sendube havos grandan signifon por la vastiĝo de "Esperanto".

La alvoko.

De tiu tempo, kiam la latina lingvo perdis sian rolon de la internacia scienca lingvo, la diversnaciaj reprezentantoj de la scienco ne ĉesas renkonti longan vicon da grandaj malfacilaĵoj ĉe la uzado de la sciencaj laboroj de iliaj kunfratoj, apartenantaj al la aliaj nacioj. Tiuj ĉi malfacilaĵoj estas tiel

okulvideblaj, ke ne estas eĉ bezona nomi ilin detale: la malfacilaĵoj, renkontataj ĉe la tradukado de la diversaj sciencaj verkoj el unu nacia lingvo en la alian, estas konataj de ĉiuj. La grandega kvanto da tempo, kiun oni devas elspezi por la perfekta ellernado de tri aŭ kvar fremdaj lingvoj, estas ankaŭ pli-malpli juste taksata de ĉiuj. Sed oni povas konjekti, ke en la vasta rondo de la instruitaj homoj troviĝas tre malmultaj personoj, kiuj haltigis iam ajn antaŭ la demando pri tio, kiela kvanto da laboro, da tempo kaj mono estas elspezata kaj devas esti elspezata por traduki diversajn eminentajn verkojn kaj por eldoni ilin en diversaj lingvoj. Ankoraŭ pli malgranda nombro da personoj pensas pri tio, al kio devas fine konduki la pligrandiĝo kaj implikiĝo de tiu ĉi laboro, neeviteblaj ĉe la akre esprimiĝantaj en la lasta tempo naciaj tendencoj de la popoloj, loĝantaj la plej kulturan parton de la mondo.

La naciaj tendencoj tuŝis ĉiujn flankojn de la societa kaj kultura vivo de la popoloj, kaj la scienco — kiel ajn stranga tio ĉi ŝajnus ĉe la unua rigardo — ne evitis en tiu ĉi rilato la komunan sorton. Oni povas eĉ diri, ke la disvolviĝo de la scienca agado en ia lando fariĝas pli forta kaj pli fruktoporta precize de tiu momento, kiam disvolviĝas la nacia scienca lernejo kun difinita direkto de la komuna agado, kun pli-malpli severaj tradicioj, kun la posteuleco kaj konsekvenca disvolviĝo de la kreanta agado de l' homa spirito.

Kaj ju pli progresos la tendenco de l' apartigado de la popolaj grupoj, des pli kaj pli granda fariĝos la nombro de la naciaj sciencaj lernejoj kun iliaj karakteraj apartecoj.

Sed kiel ajn dividiĝus kaj multiĝus sciencaj lernejoj, la scienco mem neniam ĉesas esti tio, kio ĝi estas laŭ ĝia esenco: — propraĵo de ĉiuj homoj, de la tuta instruita kultura mondo.

Tio ĉi estas sentata kaj konsciata ne sole de la reprezentantoj de la scienco, sed de ĉiuj kleraj homoj. Kaj en la rolo de l' kreantoj, gvidantoj kaj inspirantoj de la naciaj sciencaj lernejoj aperas ĉiam nur tiuj veraj reprezentantoj de la scienco, por kiuj ĝi estas atingebla en tuta ĝia amplekso, nedepende de la malvastaj kadroj de l' nacieco kaj lingvo. Kaj jen apud la kreskado kaj fortikiĝo de la naciaj sciencaj lernejoj aperas la tendenco de ilia proksimiĝado, de la reciproka interŝanĝo per novaj eltrovoj kaj al militaĵoj en la regiono de l' spirita agado. Unu el la plej helaj kaj plej karakteraj esprimoj de tiu ĉi tendenco estas la internaciaj sciencaj kongresoj.

La medicina scienco en tiu ĉi rilato preskaŭ ĉiam iris antaŭ la aliaj branĉoj de la scienco. La internaciaj medicinaj kongresoj kunigas plej multe da diversnaciaj reprezentantoj de la scienco, estas aranĝataj pli ofte ol aliaj kaj plej forte altiras al si la atenton de la societo. La senĉesa kreskado de l' nombro da membroj de tiuj ĉi kongresoj, la konstanta disvastiĝo de la programoj de ilia agado, — tio ĉi sufiĉe pravas, ke tielaj kongresoj fariĝis jam konstantaj kaj necesaj aperoj en la regiono de la scienca agado.

Sed ju pli vasta fariĝas la rondo de l' membroj kaj la programo de la agado de l' internaciaj kongresoj, ju pli ili proksimiĝas al la atingado de iliaj idealaj celoj, des pli kaj pli forte estas sentata kaj konsciata unu esenca malhelpaĵo sur ilia vojo. Tiu ĉi malhelpaĵo estas la diverslingveco. Jam nun en tiuj ĉi kongresoj estas farataj raportoj kaj komunikiĝoj, kaj la disputoj estas kondukataj en tri-kvar lingvoj, ĉe kio tre ofte okazas, ke al la raportanto, faranta komunikiĝon en la franca lingvo, du oponentoj rediras angle kaj germane. Kaj ĉu estas ebla kalkuli, kiu el la alestantoj ne komprenas alterne jen la raportanton, jen unu aŭ alian el la oponentoj?

Ju pli da membroj altirados tiuj ĉi kongresoj, des pli grandiĝos kaj fortikiĝos similaj neoportunaĵoj kaj des pli kreskos en la konvinko de la partoprenantoj de tiu ĉi fruktoporta afero la malgaja konvinko, ke multe el ilia komuna laboro vane perdiĝas por multaj iliaj kolegoj kaj ke el la malŝparataj penoj kaj energio naskiĝus multe pli fruktoportaj rezultatoj, se ne estus sur la vojo la neevitebla diverslingveco.

La internacia familio de la medicina scienco kreskas kaj vastiĝas; ne parolante jam pri italoj, hispanoj, svedoj, norvegoj, danoj, bohemoj, serboj kaj bulgaroj, — eĉ la turkoj kaj japanoj iom post iom eniras en ĝian konsiston. Kaj ĉiu konstanta komitato de la internaciaj kongresoj devas nur ĝoji je tiela vastiĝo, ĉiu vera reprezentanto de la scienco povas nur deziri rapidan kaj plenan disvolviĝon al ia nova naskiĝanta nacia scienca lernejo. Vidante tielan perspektivon oni nevole devas demandi sin: kio do estos, kiam la reprezentantoj de tiuj ĉi naskiĝantaj lernejoj, sekvante la vojon de la plej grandaj eŭropaj nacioj, faros ilian patrolingvon sola lingvo de ilia lernejo kaj poste aperos kiel plenrajtaj membroj de la internaciaj kongresoj?

Oni povas antaŭvidi la malfacilan dilemon, antaŭ kiu neeviteble staros la komitato de ĉiu internacia kongreso. De unu flanko, dezirante atingi la idealajn celojn de similaj kongresoj, — la altiradon de la plej multaj membroj kaj la vastigadon de la programo de agado, — oni devos allasi la plej grandan nombron da lingvoj por raportoj kaj disputoj. De alia flanko, celante la plej grandan fruktoportecon de la rezultatoj kaj la plej plenan atingeblecon de la komuna laboro por ĉiuj membroj, estos necesa elektadi nur du-tri plej konatajn lingvojn.

Kiel helega praktika jesigo de tiuj ĉi konsideroj servas la lastaj internaciaj medicinaj kongresoj kaj speciale la plej granda el ili — la moskva kongreso. Ĉiuj kredeble memoras, kiel la Komitato de tiu ĉi kongreso, sub la influo de persistaj praktikaj postuloj devis iom post iom forlasi la unue notitan celon: la eblan unuigon de la oficiala lingvo de l' kongreso. -- kaj iom post iom ankaŭ oficiale konsenti la saman diverslingvecon, kiu regis en la antaŭaj kongresoj.

La eliro el tiu ĉi situacio devas esti trovita kaj la esenco de tiu ĉi eliro estas klara por ĉiuj: por la kuna komuna laboro de la reprezentantoj de diversaj nacioj devas ekzisti komuna lingvo. Estas dubebla, ke tiu ĉi tezo povu esti pridisputata en principo; la disputojn, nekonsentojn kaj kontraŭdirojn povas eksciti nur ĝia praktika solvo, se oni provos elekti unu el la ekzistantaj naciaj lingvoj.

Efektive, tiela solvo de tiu ĉi demando prezentas preskaŭ nevenkeblajn malfacilaĵojn. La patrolingvo estas kara por ĉiuj kaj ĉiu; ĉia el la ekzistantaj naciaj lingvoj, prijuĝata kiel ilo por internaciaj komunikiĝoj, havas multe da bonaj kaj malbonaj ecoj. Estas dubebla, ke oni povu krei ian instituton, sufiĉe kompetentan kaj aŭtoritatan por senpartie taksu tiujn ĉi ecojn de l' lingvoj. Eĉ la statistikaj sciigoj pri la vastiĝeco de ĉiu el la ekzistantaj lingvoj estas ĝis tia grado neprecizaj kaj problemaj, ke ili tute ne povas servi kiel fundamento por elekto de unu el la lingvoj. Kaj kune kun tiuj ĉi esencaj malfacilaĵoj aperas unu lasta — eble la plej nefondita kaj malgaja laŭ la esenco, sed sendube la plej forta kaj potenca en la afero de la praktika solvo de la demando: tio ĉi estas la nacia memamo. Kaj en tiu ĉi rilato la lasta moskva internacia kongreso kaj la energia akra protesto de la anglaj kuraĉistoj kontraŭ la forigo de ilia lingvo el la nombro da oficialaj lingvoj de l'

kongreso — ankaŭ servas kiel helega praktika ekzemplo kaj inspiranta averto por la estonteco.

Sed se oni konjektos eĉ la preskaŭ neeblaĵon: la eblecon de la internacia konsento pri tiu ĉi afero, la eblecon, ke oni elektos unu el la ekzistantaj naciaj lingvoj kiel la solan oficialan lingvon de la internaciaj kongresoj, — kio garantias, ke tiun ĉi decidon akceptos ĉiuj personoj, kiujn interesas la demando? Ni konjektu tamen ankoraŭ unu nekredeblaĵon: ni supozu, ke la personoj, akceptintaj la decidon, faras la plimulton, kaj ke tiu ĉi fakto estas iel pruvita; — kiu havos tiam sufiĉan aŭtoritaton por difini la signifon de la malplimulto, kiu ne akceptis la lingvon, por la scienco kaj taksu la perdojn, kaŭzitajn de la forigo de tiu ĉi malplimulto de la komuna laboro? Kaj kio do estos fine, se tiu ĉi malplimulto kreskos kaj en la daŭro de kelkaj jaroj fariĝos plimulto?

Oni povas diri eĉ pli: simila decido malproksimigus de la komuna laboro la multegon da homoj, kiuj principe nenion havus kontraŭ la akcepto de ia lingvo elektita, se ili nur scius ĝin. Ellerni fremdan lingvon kun tiela perfekteco, ke oni povu fari en ĝi raportojn, kontraŭdirojn kaj partopreni en la vivigitaj disputoj — tio ĉi estas afero tute ne facila, postulanta malŝparon de la laboro kaj tempo kaj atingebla tute ne por ĉiu homo. Kiu kalkulos la personojn, kiuj nenion havas kontraŭ principa elekto de unu sola lingvo, kiuj povus kaj dezirus multon enporti en la komunan trezorejon de la kuna laborado, sed ne havas la eblon fari ĝin nur danke al la okaza nescio de la lingvo elektita?

Oni devas fine noti, ke, kreante tiom da malfacilaĵoj por la nuna tempo, la elekto de unu el la naciaj lingvoj promesas nenion firman por la estontaj generacioj. Oni ne povas esperi, ke tiela elekto devigos ĉiujn scienculojn de ia lando lerni nome tiun ĉi fremdan lingvon. La vastiĝo de la sciado de iu fremda lingvo, ĝia penetraĵo en la fremdan landon dependas de multaj tre implikitaj kaj malfacile kapteblaj kaŭzoj; la akcepto de unu el la lingvoj, kiel komunan internacian lingvon de la sciencaj kongresoj eniras en la nombron de tiuj ĉi kaŭzoj eble eĉ kiel sufiĉe forta aganto; sed tiu ĉi sola fakto per si mem estas ankoraŭ senforta kaj ne povas enkonduki la scion de l' lingvo en diversajn landojn, estantajn en diversaj politikaj, ekonomiaj kaj kulturaj kondiĉoj. Kaj la alvoko de la agantoj de l' scienco difiniĝas nur en la aĝo matura, kiam oni ne havas jam tempon por komenci la ĉiuf flankan lernadon de l' fremda lingvo. La plejmulto de la reprezentantoj de la scienco, se ili ne ellernis la elektitan lingvon en frua aĝo danke al la reganta en ilia lando kutimo, neniam ellernos ĝin, se eĉ ĝi estos elektita kiel oficiala lingvo de la internaciaj kongresoj. Kaj la fortikiĝo de la ellernado de ia lingvo en ia lando postulas tempon, ŝanĝon de unu-du generacioj; kiu do povas garantii, ke daŭre tiu ĉi tempo, sub la influo de politikaj kaŭzoj aŭ de okaza multeco de la personoj de iu nacio, la elektita lingvo mem ne estos ŝanĝita?

Sekve la elekto de lingvo nacia por la kongresoj internaciaj 1) estas tre malmulte kredebla, 2) promesas kaŭzi tre signifan kaj malfacile takseblan malprofiton al la celoj mem de la kongresoj kaj al ilia signifo por la scienco, kaj 3) tute ne garantias tielan vastiĝon de la elektita lingvo, kiela farus ĝin efektive internacian.

Ĉe similaj kondiĉoj aperas mem la alia decido de la demando: — la elekto por tiu ĉi celo de neŭtrala lingvo arte kreita, facile ellernebla, atin-

gebla por la plejmulto de homoj instruitaj kaj plene kapabligita por la buŝa kaj skriba parolo.

La ideo de simila lingvo okupis en diversaj formoj multajn grandajn saĝojn. Tie ĉi ne estas loko por rakonti la historion de la disvolviĝo de tiu ĉi ideo. Estas sufiĉa nur diri, ke inter la personoj sin okupintaj je ĝi oni povas memorigi tielajn nomojn, kiel Descartes, Leibniz, Locke, Wilkins, Grimm, Max Müller. Komencante de la XVII-a centjaro, daŭre preskaŭ 250 jaroj tiu ĉi ideo vivas ne mortante kaj per granda vico da laboroj de pli modestaj scienculoj kaj praktikaj agantoj ĝi en nia tempo estas jam elkondukita sur la veran vojon.

La arta lingvo, ĝis strangece facile ellernebla, en plej granda grado kapabligita por la internaciaj komunikiĝoj, praktike provita por skriba kaj buŝa parolo, havanta eĉ malgrandan literaturon, ekzistas kaj vivas, kvankam ĝia ekzistado, bedaŭrinde, estas konata de tre limigita rondo de l' homoj. Tio ĉi estas la lingvo "Esperanto", kreita de rusa kuracisto, d-ro Ludovik Zamenhof kaj aprobita de tielaj personoj, kiel la glora oksforda profesoro Max Müller kaj la verkisto grafo Lev Tolstoj, kaj de tiel kompetenta instituto, kiel la speciale elektita komisiono de la Amerika Filozofa Societo en Philadelphia.

Por la internaciaj medicinaj kongresoj tiu ĉi lingvo estas netaksebla ilo kaj ĝia elekto kiel komunan lingvon por tiuj kongresoj promesas, sendube, forigi la sennombrajn neoportunaĵojn, kunligitajn kun la diverslingveco, ne minacante per ia el la malgajaj kaj danĝeraj sekvoj, al kiuj povas konduki la elekto de unu el la vivantaj naciaj lingvoj.

Por la plena kaj perfekta ellernado de tiu ĉi lingvo sufiĉas unudusemajna laboro kaj du-tritaga praktikado, precipe por la personoj, havantaj eĉ tre neprofundan konatecon kun unu-du el la novaj aŭ malnovaj eŭropaj lingvoj. Ĝia plej plena neŭtraleco, ĝia malvasta kunligo kun la plejmulto da vivantaj lingvoj, la specialecoj de ĝia konstruo, farantaj la streĉon de la memoro preskaŭ nebezona, la simplaj, spritaj kaj en la plej granda grado facile ellerneblaj reguloj de ĝia uzado, grandega libero en la vortofarado, la mirinda precizeco de la esprimo de l' pensoj kun la plena potenco de la severa logiko en la sintaksa parto de ĝia gramatiko — ĉio tio ĉi donas al ĝi sennombrajn preferojn antaŭ la vivantaj lingvoj en ĉiuj internaciaj kongresoj.

Jen kial la Komitato de la Odesa Filio de la Societo "Espero", kiu kune kun la aliaj societoj kaj kluboj havas la celon vastigadi tiun ĉi lingvon, decidis preni la iniciativon en la afero de la enkonduko de tiu ĉi lingvo en medicinajn kongresojn.

La Komitato de la Filio ne kaŝas de si, ke en nuna tempo la akcepto de simila lingvo kiel unu sola oficiala lingvo de la internaciaj kongresoj povas renkonti multe da malfacilaĵoj, ke la antaŭjuĝoj kaj nekonfido je ĉiu nova iniciativo povas krei multe da malhelpaĵoj por la tiela solvo de tiu ĉi demando.

Konsciante tion ĉi, la Komitato decidis por la unua fojo peti la Organizantan Komitaton de la estonta pariza medicina kongreso de la jaro 1900 pri la allaso de la raportoj kaj disputoj en la internacia lingvo "Esperanto" egale kun tiuj naciaj lingvoj, kiuj estos allasataj en tiu ĉi kongreso.

Nur la unua paŝo estas malfacila. Kiam simila lingvo estos allasita, ĝiaj preferoj montros sin mem kaj neeviteble alkondukos al la elekto de tiu ĉi lingvo kiel oficiala lingvo de la internaciaj kongresoj. Sed por la sukceso de la afero estas necesa, ke la membroj de la estonta kongreso estu almenaŭ

malmulte pretigitaj por la aŭskultado kaj komprenado de la raportoj en tiu ĉi lingvo, kaj ke la peto de la Komitato de la Odesa Filio de la Societo "Espero" ne restu sola.

Tial la Komitato turnas sin al la medicinaj societoj de tuta la mondo kun la propono subteni ĝian peton antaŭ la Organizanta Komitato de la estonta pariza medicina kongreso kaj kune helpi al la vastigado de la konatiĝo kun la lingvo internacia inter iliaj membroj.

La tempo kaj la laboro, necesaj por ellerni la lingvon "Esperanto" estas tiel sensignifaj, la konatiĝo mem kun ĝia sistemo prezentas tiom da intereso por ĉiu homo instruita, ke oni ne povas dubi la sukceson de tiu ĉi lingvo inter la membroj de l' medicinaj societoj, precipe se oni memoros tiajn sen-nombrajn profitojn kaj oportunaĵojn, kiujn promesas la elekto de tiu ĉi lingvo kiel komunan lingvon por la internaciaj komunikigoj, kaj la grandecon de la ideo, promesanta per unu fojo forigi por ĉiam la diverslingvecon, tiom forte dividantan la reprezentantojn de l' diversaj nacioj.

La medicina scienco troviĝas en escepte favoraj kondiĉoj por fariĝi unu el la vivaj kaj agemaj kondukantoj de simila ideo en la homaron. Ĝia terminologio estas tute internacia kaj povus esti preskaŭ sensange transportita en la lingvon "Esperanto". La prezentantoj de la medicino ĉiutage renkontas multegon da homoj kaj ĝuas enviindan aŭtoritaton en la societo. Ilia voĉo, ilia helpo en la simila demando havas grandegan signifon. La alvoko mem de la kuracisto devigas lin fordoni sin al la servado al la homaro. La kuracistoj jam ne unu fojon aperadis kiel kondukantoj, per kies helpo eniradis kaj disvastigadis en la societo diversaj grandaj ideoj kaj la veroj de l' scienco. Kaj al la prezentantoj de tiela scienco pleje decas aperi en la rolo de la iniciatoroj en la praktika efektivigo de tiu grandega ideo, de kiu estis gvidataj la kreintoj kaj la vastigintoj de la lingvo internacia.

La Komitato de la Odesa Filio de la Societo "Espero" estas profunde konvinkita, ke la medicinaj societoj ankaŭ nun ne rifuzos subteni tiun ĉi aferon, meti ĝin al la trarigardo kaj prijuĝo en iliaj kunvenoj kaj vastigi la sciigojn pri tiu ĉi lingvo inter siaj membroj.

Novajoj.

Donacoj.

S-ro la abato *I. Solis*, en S:t Hyacinthe, Kanadujo, donacis por la "Kapitalo de d-ro Zamenhof": 5 fr. = 3:50 kr.; por efektivigo de la propono de s-ro Grünfeld: 2:50 fr. = 1:75 kr. — S-ro *G. Iljin* donacis por "la filinoj de la esperantistaro": 25 kop., por ilustrado de nia gazeto: 25 kop.

S-ro *A. Zinoviev* petas sciigi, ke 10 rubl. — lia promesŭldo al la eldono de Jubilea Jarlibro — estas pagitaj per li poŝte al s-ro V. Ŝmurlo en Tomsk, 13. III. 1898.

* * *

La Ekzercaro.

La grava verko de d-ro L. Zamenhof, "Ekzercaro de la lingvo internacia Esperanto" estas nun publikigita en nova eldono, tute simila al la unua, kiu estis nericevebla dum kelke da tempo. Tiu ĉi verko, la plej bona kaj

bezona por la komencantoj, estas tro bone konata de ĉiuj, por ke ni bezonus eĉ rekomendi ĝin. En la fino ĝi enhavas plenan nomaron de la ĝisnunaj verkoj de la esperanta literaturo ankoraŭ riceveblaj.

* * *

Internacia anoncado.

"Internacia Kostotabelo de E. Arduin, proprajulo de vinberejoj kaj negocisto, 11 Rue Turenne, Bordeaux" estas anonca folieto, presita en Reims en la presejo de l' gazeto *L'Espérantiste*. S-ro Arduin, kiu multe anoncis pri siaj vinoj en nia gazeto, sciigis nin pri sia intenco doni $\frac{1}{2}$ % de la mendoj, kiujn li ricevos danke al la lingvo Esperanto: $\frac{1}{4}$ % al la bontrovo de D-ro Zamenhof kaj $\frac{1}{4}$ % al la bontrovo de la gazeto L. I.

* * *

Pri Esperanto parolis: La franca humorista gazeto "*Le Pêle-Mêle*", eldonata en Parizo, N^o 24, la 12 junio, komencas sian tekston per kroniko, titolita: "La lingvo internacia." La aŭtoro, kiu sin nomas *Fred Isly*, diras interalie:

"Mi sekvas kun intereso la provojn de la lingvistoj penantaj fondi novajn lingvojn artajn. Ekzistas unu tiela, por kiu bravaj penadoj estas farataj en tiu ĉi momento. Tiu ĉi lingvo, al kiu ĝia aŭtoro, d-ro L. Zamenhof, donis la nomon *Esperanto*, kolektis multe da adeptoj en la mondo kaj en Francujo notinde, kie s-ro L. de Beaufront faris sin ĝia enkondukinto kaj propagandanto.

Esperanto estas ĉiom inda elvoki la entuziasmon de l' partianoj de lingvo universala, ĝi estas fondita kun zorgado pri la internacieco, tio signifas, ke ĝi posedas la ecojn fundamentajn de lingvo, difinita por esti parolata de unu fino ĝis la alia de l' mondo: *la facilecon de elparolado kaj la simplecon gramatikan*. La fervoro de la esperantistoj estas granda kaj ilia batalado estas kondukata kun multe da kuraĝo. Ili ekhavis la bonan ideon fondi gazeton por akceli la propagandon kaj esti ligilo inter ili.

Ĉu ili prosperos? Eble. Ha, mi scias ja, ke simila provo estis farita jam por la Volapük, ke ankaŭ ĝi ĉe sia komenca aperado ĝuis taggloron sufiĉe grandan ("*une vogue assez grande*"), kaj ke ĝi estis fine forgesita kaj lasita tute. Ĉu oni devas konkludi, ke tiel same rilatos Esperanto? Jes kaj ne. Tio dependas de la esperantistoj mem.

Kaj por diri al ili sincere mian opinion pri tiu ĉi koncerno, por tio mi aligas nun denove la demandon de la lingvo internacia." La verkinto finas sian kronikon petante la permeson studii en ia venonta artikolo "la punkton delikatan: la estonteco de Esperanto".

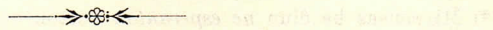
En komparo kun tiu ĉi supra artikolo simpatia de ŝercisto ni ne povas rifuzi al ni la plezuron citi ian mortokrion el la tombo nefermita de niaj grandfrazaj kontraŭuloj. En unu numero de ia sveda gazeto — ni supozas, ne sen kaŭzo, ke en "*Göteborgs Aftonblad*": ni ricevis la reskribon de unu amiko, kiu siavice ricevis nur detranĉaĵon el la numero — aperis la artikolo sekvanta:

"Tie ĉi en Göteborg fondiĝis en tiuj ĉi tagoj societo por ia tiel nomata mondlingvo: Esperanto. Jam la nomo memorigas je certa grado pri spiritista humbugo kaj *miss Esperance*. Kaj cetere, por kio ni havus ian kvaran, en la supobolejo de iu freneziga cerbo lingvista kunbolitan "internacional-galimatias-lingvon", kiam ni jam havas tri plene uzeblajn kaj, krom tio, vivantajn mondlingvojn: angla, germana kaj franca. Por aĝaj fraŭlinoj kun modestaj postuloj al la vivo kaj kiuj malgraŭ tre pena studiego ne povis ellerni sufiĉe iun el la tri efektivaj mondlingvoj, povas ja esti tre agrabla amuzado vespera ekzercadi siajn buŝangulojn je "mondlingvo", kiun komprenas neniu. Cetere, el kia mondo venas tiu nova lingvo? Ĉu el Saturno aŭ Urano?"

Ni bedaŭras ĉiujn suferantajn de malsana stomako, sekve ankaŭ la verkinton de tiu ĉi literatura juvelo. Sed kial do ne turni sin en oportuna tempo al ia kuracisto!

La maja numero de *O Philatelisto do Occidente* enhavas noton pri novaj portugalaĵaj poŝtmarkoj verkitan en portugala lingvo kun Esperanta traduko.

Le Petit Bleu en Bruselo kaj *Pietierburgskaja Gazeta* en Peterburgo agadas, ĉiu en sia loko, konstante por la progreso de nia lingvo. N^o 133 de la lasta (29 majo) enhavas daŭrigan artikolon de s-ro K. Ostanieviĉ — gramatikajon, tekston, informojn k. c.



Rilate leteron de A. Z.

(rig. Febr. 1898).

Mi tute konsentas kun A. Z., ke estas tre dezirinda fari "Lingvo Int." dusemajnan kaj altiri legantojn al pli viva interŝanĝo per problemoj, konkursoj k. t. p. Sed kun la intenco forigi el "L. I." literaturajn artikolojn, versaĵojn kaj novaĵojn neesperantajn — mi ne povas konsenti: 1) Mallarĝa speciala enhavo de "L. I." farus nian ĉefan organon ne interesa por novaj adeptoj, kiuj ĉiam en komenco de ilia ellernado esperanton ne tralegas ĉion en la gazeto, sed elektas tion, kio speciale ilin interesas; ekzemple unu el miaj konatoj dum longe preskaŭ ne legadis ricevadajn numerojn de "L. I." ĝis tempo kiam li trovis en la gazeto la artikolon pri "Nova Kaledonio"; traleginte ĝin li jam nun bone kaj kun plezuro legas ĉion skribitan en esperanto.

2) Literaturaj artikoloj estas interesaj preskaŭ al ĉiuj, kaj krom tio ĉi en ili iom post iom ellaboriĝas la plej kompreneblaj, oportunaj kaj pentrajaj vortoj kaj frazturnoj. Kompreneble "L. I." ne devu ankaŭ turniĝi en literaturan ĵurnalon, kies rolon decus plenumadi al "Biblioteko". *A propos* *) ĉu niaj odesaj amikoj ne povas transformigi "Bibliotekon" en monatan literaturan ĵurnalon; krom tio ĉi estas tre dezirinde havi kvankam unu ilustritan esperantan eldonon.

Mi eksciis, ke nia estimata amiko V. Langlet, volas eldoni siajn esperantajn vojaĝojn en sveda lingvo. La libro enhavos pentraĵojn. Li konsentas eldoni ĝin ankaŭ en esperanto, se troviĝos 300 aĉetantoj. Ĉu ne troviĝos dezirantaj? Mi promesas aĉeti 10 ekz.

F. Postnikov.

Internaciaj vojaĝoj.

En 1900 jaro mi intencas esti en Pariza Tutmonda Ekspozicio. Laŭ vojo mi volus konatiĝi kun germanaj, belgaj kaj francaj esperantistoj. Se tempo permesos al mi, dum returna vojo, mi vizitos Italujon kaj Aŭstrujon (eble ankaŭ Hispanujon). Se iu ajn esperantisto dezirus helpi al mi en nekonata lando, aŭ simple konatiĝi kun mi, mi humile petas jam nun skribi al mi, por ke mi povu pripensi kaj kondiĉiĝi pri loko kaj tempo.

Adreso: Rusujo. S. Petersburg. Inĝenierna Akademia.

F. Postnikov.

La kara nomo.

Nomon mi vian sur sablo skribadis,
Sed kovrita ĝi estis per ventoj;
Tiam sur arboj mi ĝin eltranĉadis,
Sed la ŝeloj rekreskis sur arboj.

Nomon sur ondoj eĉ mi desegnadis,
Forportita ĝi estis per fluoj;
Mi ĝin ankoraŭ sur vitroj pentradis,
Sed la vitrojn disbatis la ventoj.

Nomon enskribis en koron mi tiam,
Enskribita en koro ĝi restos;
Tie ĝi estas kaj restos por ĉiam,
Ĝis la koro en mi ne pli batos.

K.

*) Mi pensas ke ĉiun ne esperantan vorton oni devas presi per aliaj leteroj.

Bibliografio.

A *lingua universal* "Esperanto". *Methodo completo comprehendendo dois vocabularios segundo a edição franceza de Mr. L. de Beaufront, traduzido e coordenado por Mannel Ribeiro da Costa e Almeida (Medico-cirurgião). Gouveia. 1898. Preço: 200 reis.*

Bona lernolibro estas unua kaj ĉefa kondiĉo por rapida progreso kaj firma sukceso de nia lingvo en ia ajn lando. Bedaŭrinde nur tre malmultaj popoloj havas bonajn lernilojn kaj pli-malpli detalajn vortarojn de Esperanto. La plej detala gramatiko de s-ro Meier jam ne ekzistas en vendo, la rusoj havas tre bonajn vortarojn kaj mallongan gramatikon, la angloj havas nun nek vortaron nek gramatikon. La plej feliĉaj estas ŝajne la svedoj danke al la verkoj de s-roj Henrielundqvist, Backman, Jonsson, Langlet, Nylén kaj aliaj. Des pli agrable estas por ni saluti la aperon de nova kaj tre bona lernolibro de "Esperanto" por portugaloj, verkita de s-ro Costa e Almeida. Ni ne dubas, ke tiu ĉi libreto rapide kondukos antaŭen nian lingvon laŭ la vojo de progreso en Portugalujo.

La ĉefa malfacileco en la ellernado de "Esperanto" estas nek la mirinde simpla gramatiko, nek la mirinde oportuna vortaro, sed la specialecoj de l' patra lingvo, kiujn ne ĉiam scias plene eviti eĉ sperta esperantisto nur tial, ke li ne rimarkas ilin. Tial, ŝajnas al ni, Esperanto estas pli malfacila por germano, kies parolo havas tute specialan konstruon, ol por la franco, parolanta preskaŭ internacie. Oni tial nepre devas en ĉiu nacia lernolibro montri la ĉefajn specialecojn de l' patra lingvo kaj la rimedojn eviti ilin en la lingvo internacia. La bela ekzemplo de simila lernolibro estas la franca "Manuel Complet" de s-ro L. de Beaufront, precipe la vortaro franca-esperanta. Elektinte tiun ĉi libron kiel modelon por la portugala lernolibro, s-ro Costa e Almeida multe faciligis la uzadon de nia lingvo por portugaloj. La vortaroj esperanta-portugala kaj portugala-esperanta estas sufiĉe detalaj kaj tre zorge prilaboritaj. La lernolibro de s-ro Costa e Almeida enhavas antaŭparolon, la versaĵon "Defalinta folio" (la francan prototipon de Arnault, la esperantan tradukon de la aŭtoro, kaj la portugalan — de João de Deus), la gramatikon, ekondukon en la vortaron kaj la ambaŭ vortarojn. Tre utila estas ankaŭ la aldono de la aŭtoro pri la verbo en la lingvo Esperanto, kie en mallongaj klaraj reguloj la aŭtoro lernigas traduki en Esperanton ĉiujn formojn de l' verbo portugala kaj kune konatigas la leganton kun riĉeco kaj simpleco de l' esperanta konjugacio. Laŭ nia opinio estus utila aldoni al la libreto iom pli da teksto esperanta (krom la antaŭparolo, presita en du lingvoj, kaj la nomita versaĵo la libro ne enhavas ĝin) por doni al ĉiu komencanto materialon facile legeblan kaj tiamaniere ilustrati la gramatikon, sed ni ne havas la rajton riproĉi la aŭtoron por tio, kion li *ne faris*, kaj ĉio, kion li faris, estas farita tre bone. La malgranda kosto de la libro faciligos ĝian vastiĝon.

Iru, libreto, en la mondon kaj akiru amikojn de l' lingvo internacia.

V. G.

El Lermontov.

Tiel adiaŭ!... Ho vorto severa!

Nur kvin literoj, sed prenas jam ĉion;

naskis*) en koro doloro infera,

kaj de feliĉo restigis nenion.

Rigardas okuloj vin, ho mia ĝojo...

kaj — kiu scias? — je lasta jam fojo.

S. S.

Noto. Mi petis la redaktoron lokigi tiun ĉi verseton, kia ajn estu lia opinio pri ĝia indeco, pro tiu notinda motivo: Ĝia aŭtoro, s-rino S. S., tre juna fraŭlino rusa, ricevis de mi kelkajn lernolibretojn, broŝurojn kaj verketojn Esperantajn, kun la "vortaro universala". Ŝi ricevis ilin je 7 horoj, kaj 3 horoj poste, je 10, ŝi jam skribis al mi tiun ĉi tradukon de verseto de Lermontov.

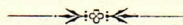
*) Devas esti: naskiĝis.

Red.

Kvankam oni devas konfesi, ke la dirita persono posedas sendispute talenton tre neordinaran en ujo de parolo, kaj verkas kun estrema facileco tre belajn versojn en ruse; kvankam — mi devas ankaŭ konfesi — ŝi faris pro nekutimo tri erarojn (manko de la *n* akuzativa, kaj duobla neigo, korektitajn per mi sen tuŝo al rimoj), tamen mi opinias tiun ĉi ekzemplon ege mont-rinda al la mondo esperantista, kaj multege karakterata.

Mi petas eĉ personojn kaj ĵurnalojn favorajn al lingvo mondeinterŝanĝebla rimarkigi, kie oni povas, tiun ĉi notindan faron kiun mi atestas kiel tute vera.

A. Z.



El Nova Kaledonio.

I.

Ne longatempe mi renkontis en Numea, kie mi loĝas, kanakan intruiston, kun kiu mi konatiĝis daŭrante la granda ekspozicio de Parizo en jaro 1889. — (Mi havis momente ofican forpermeson je 6 monatoj post restado da 7 jaroj en tiu ĉi kolonio).

Mi intencas jam publikigi kelkajn notojn pri la naturaj loĝantoj de tiu ĉi lando, la "kanakoj", kaj mi, kompreneble, ne forlasus okazon por preni interesajn notojn pri tiu demando. Mi kunparolis longe kun mia malnova nigra amiko, kaj, interalie, mi tre bone rememoris la rakontojn, kiun li diris al mi, pri la komenco de l' mondo — laŭ la unuatempej kanakoj de Uailu. Mi pensas ke la legantoj de la L. I. havos plezuron ĝin legi, ĉar, certe, ĝia rakonto estas tute ne eldonita.

Mi donas per grasaj literoj la kanakajn vortojn kiel la kanakulo diris al mi.

La bona Dio **baon**, deziranta la teron popoligi, sendis raton **sipu** kaj specon de granda vesperto **meu** kaj ilin surmetis la monton kuŝantan apud Uailu, kiun la kanakoj nomas: **sou min**.

Baon malpermesis manĝi semojn de arbo nomata: **bin ue**.

Ĉia tago **baon** donis al ili manĝon, sed iam li ĝin forgesis; tuj **sipu** kaj **meu** supreniris la arbon kaj manĝis la semojn de **bin ue**.

Baon ilin ne vidis, sed homo, kiu flugilojn havis, rakontis tuj la agon al **baon**, kiu respondis ke, ĉar ili forgesis liajn rekomendojn, li ne volas pli doni al ili manĝon, kaj ke ili restu ĉiam sur la tero.

Ambaŭ bestoj ne havante pli la ĉielan nutraĵon, serĉis sur la tero herbojn, semojn kaj kreskaĵojn por sia nutrado.

Sed, ĉar ĝi estis *vesperto* kaj *ratino*, el ambaŭ, nature, naskiĝis **popine** — kanaka virino estas tiel nomata ankoraŭ = kiu estas nigra.

La dua ido estas **tajo** — kanaka viro estas ankaŭ tiel nomata nune.

La **popine**, kiam ŝi estis pli maljuna, edziniĝis lacerton **ĵaj** kaj el ambaŭ naskiĝis idino, kiu edziniĝis la junan **tajo**.

De ĝi venis, laŭ la unuatempej kanakoj de Uailu, la deveno de la kanakoj.

La vesperto kaj la ratino vidigis al siaj geidoj la herbojn kaj la semojn por ilia nutraĵo, kaj ĝi estas ankoraŭ la samaj, kiujn la kanakoj manĝas hodiaŭ.

Malfrue ĉiuj bestoj naskiĝis same kaj popoligis la kolonion.

La **moendu**, kanakano kiu loĝas sur la okcidenta bordo (dum la Uai-luoj loĝas sur la orienta bordo de nia insulo), posedas alian rakonton pri la antikva akvamasego, sed mi ĝin ne konas sufiĉe. Sed mi jesas ke la maljunuloj montris al mi la monton (mi forgesis la nomon), sur kiu la antaŭuloj restadis daŭrante la akvamasego.

Numea. Nova Kaledonio. Aprilo 1898.

E. Bardoulet.

Pri traduko de la Sanktaj Skriboj.

Al la estimata redakcio de "L. I."

Kelkfoje oni turnis la atenton de la legantoj de "L. I." je la tradukado de la Biblio en Esp. Sendube tiu ĉi demando ankaŭ estas por la tuta esperantista mondo sufiĉe grava kaj priparolinda.

La intereso, kiun mi mem havas por la dirita tradukado, donis al mi la kuraĝon peti lokon en "L. I." por malgranda *prova* traduko el unu libro de l' Nova Testamento. Ĝia enhavo ja ŝajnas esti vere internacia: la tuta homaro el unu sango farita, sopiranta, laboranta por trovi la solan Dion, la komunan Sinjoron, en kiu ni ĉiuj vivas kaj moviĝas kaj ekzistas.

Ĉiu leganto nun sen malfacileco povas kompari la tradukon kaj fari eble necesajn rimarkojn — almenaŭ trovi, ĉu la esperantan tekston oni facile aŭ malfacile, klare aŭ neklare, komprenas.

Se la Biblio aŭ parto da ĝi estas tradukota, nur en treege bona, klara kaj bela lingvo ĝi devas aperi. — *Björklinge* (Upsala län), Svedujo, la 11 majo 1898.

Kun tre granda humileco
Karl Otto Svanbom.

El la "Faroj de la Apostoloj".

(Prova traduko de S—m.)

Ĉapitro 17: 16—34.

Verso 16. Dum en Ateno Paŭlo ilin (Silas'on kaj Timoteon) estis atendanta, lia animo maldolĉiĝis en li, kiam li vidadis la urbon plenan je idoloj.

17. Tial li interparoladis en la sinagogo kun la judeoj kaj la adorantaj (Dion) kaj sur la placo ĉiutage kun la renkontantaj.

18. Kaj iuj el la epikureaj kaj la stoikaj filozofoj disputis kun li; kaj diris kelkaj: "Kion tiu ĉi babilanto volas diri?" Sed aliaj: "Li ŝajnas esti anoncanto de fremdaj dioj"; ĉar li ilin sciigis je la evangelio pri Jesuo kaj la reviviĝo.

19. Kaj preninte lin ili kondukis al la Areopago, dirantaj: "Ĉu ni povas sciiĝi, kia estas tiu ĉi nova instruo (aŭ: doktrino) proponata de vi?"

20. Ĉar fremdajn aferojn vi antaŭ niaj oreloj alportas; ni volas do scii, kio volas esti tio ĉi."

21. — Ĉiuj atenanaj kaj la fremduloj loĝantaj inter ili al nenio alia bonan tempon havadis ol diri kaj aŭdi ion novan. —

22. Kaj starante en mezo de la Areopago Paŭlo parolis:

"Viroj atenanaj, ke en ĉio vi estas tre religiaj (aŭ: diadoremaj), mi vidas.

23. Ĉar ĉirkaŭirante kaj rigardante (precize) viajn sanktaĵojn mi tro-

vis ankaŭ altaron, sur kiu oni enskribis: "AL DIO NEKONATA". Kion tial vi nekonante adoras, tion mi anoncas al vi.

24. La Dio farinta la mondon kaj ĉion, kio estas en ĝi, tiu, la Sinjoro de ĉielo kaj de tero, en manofaritaj temploj ne loĝas;

25. nek Li estas servata per la manoj de homoj, kvazaŭ ion bezonanta, ĉar Li mem donadas al ĉiuj vivon kaj spiron kaj ĉion.

26. Li el unu sango faris la tutan homaron por loĝi sur la tuta supraĵo de la tero, kaj Li metis difinitajn tempojn kaj limojn de ilia loĝado;

27. por ke ili serĉu la Sinjoron, se eble palpante ili trovos Lin, kvankam Li ne estas malproksima de ĉiu inter ni.

28. Ĉar en Li ni vivas kaj moviĝas kaj ekzistas, — kiel ankaŭ kelkaj el viaj poetoj diris: "Ĉar ni estas ankaŭ Lia gento."

29. Estante nun gento de Dio ni ne devas opinii, ke la diaĵo estas simila je oro aŭ arĝento aŭ ŝtono, skulptaĵo de homa arto kaj elpensado.

30. Sed la Dio, havinte malseveron je la tempoj de nescio, nun la homojn ordonas, ke ili ĉiuj ĉie alianimiĝu;

31. pro tio ke Li difinis tagon, en kiu Li juĝos la mondon en justeco per Homo, kiun Li elektis; kredon oferante al ĉiuj revivigante tiun el mortintoj."

32. Sed aŭdante la diron reviviĝon de mortintoj, kelkaj ekmokis, aliaj diris: "Ni aŭdos vin ree pri tio ĉi."

33. Tiel Paŭlo eliris el la mezo de ili.

34. Kaj kelkaj viroj unuiĝis kun li kaj kredis, inter kiuj estis ankaŭ Dionisio Areopagano, kaj virino nomita Damaris kaj aliaj kun ili.

Juĝataj bestoj.

Tiuj ĉi vortoj strange sonas en niaj oreloj; al ni estas strange aŭdi, ke senprudenta besto povas esti laŭ solena kondamno ekzekutita, elpelita aŭ eĉ interdiktita, apartigita de la religio. Sed antaŭ 200—300 jaroj procesoj kontraŭ bestoj estis tre ordinara kaj ofta afero, kiu neniun mirigis aŭ ridigis. Tiuj ĉi procesoj ne sole amuzos nin, sed ankaŭ pentros al ni psikologion de l' tiama societo.

Procesoj kontraŭ bestoj per nenio distingiĝas de la ordinaraĵoj. Kiam iu besto faras ian krimon, antaŭ ĉio oni arestas ĝin, por ke ĝi ne forkuru, kaj metas ĝin kune kun krimuloj-homoj en malliberejon. Dume malfeliĉa nevola krimulo sidas en malliberejo, oni fervore esploras ĝian aferon kaj post pli-malpli longa tempo venigas ĝin fine en juĝejon. Ricevinte respondojn de ĉiuj atestantoj, sinjoroj juĝistoj komencas demandadi la juĝaton. Ruza besto ŝajnigas sin surdamuta kaj respondas ĉiujn demandojn per profunda silento. Plej elokventa admono penti kaj konfesi la krimon ankaŭ restas sen rezultato. Tiam la juĝistoj, perdinte paciencon, devigas obstinulon paroli per turmento. Efektive, en la juĝejo baldaŭ estas aŭdata porka, ĉevala, hunda aŭ bova blekado laŭ la gento de juĝata besto. La sonoj estas nedifinitaj kaj malmulte kompreneblaj, sed sperta juĝista orelo bone aŭdas en plendaj krioj de la malfeliĉa besto sinceran konfeson pri la farita krimo. Tiam finiĝas la juĝa esplorado kaj komenciĝas juĝaj disputoj. Prokuroro fervorege subtenas la kulpigon kaj postulas plej severan punon por la obstina, nepentema kri-

mulo; defendanto de la malfeliĉa besto ne malpli energie penas senkulpigi sian klienton; oni aŭdas elokventajn sentoplenajn parolojn kun multenombraj citatoj el la Sankta skribo kaj el verkoj de sanktaj patroj; estas legataj tutaj fragmentoj el antikvaj filozofoj...

Multaj el tiuj ĉi procesoj estas tre interesaj. Tiel, en 1457 jaro en Francujo ia porko kaj ĝiaj ses idoj estis kulpigitaj en mortigo de kvinjara knabeto Marten. La porko estis, laŭ la juĝa decido, pendita per malantaŭaj piedoj, sed partopreno de la porkidoj en la krimo ne estis pruvita, kaj ili estis senkulpigitaj. Bonkora juĝisto prenis al si la malfeliĉajn orfetojn kaj kredeble formangis ilin poste rostitajn. Poste en Bazel, en 1474 jaro, ia koko naskinta ovon estis kulpigita en kuniĝo kun diablo kaj kondamnita al bruligo. Fine, jam en 1750 jaro, en Francujo, ia malfeliĉa azenino estis kulpigita malmoralan konduton, sed, kiam loka pastro skribe atestis ĝian bonan moralecon, juĝistoj estis devigitaj pravigi ĝin.

Ankoraŭ pli interesaj estas civilaj procesoj kontraŭ tutaj aroj da tiaj bestoj, kiel ekzemple musoj, ratoj, akridoj, vermoj, muŝoj ktp. Kiam tiuj ĉi rabistoj komencas tro arogante dezertigi kampojn aŭ ĝardenojn de iaj vilaĝanoj, tiuj ĉi lastaj kun granda peno kolektas necesan sumon da mono, dungas advokaton kaj komencas juĝan disputon kontraŭ la arogantaj rabistoj. La proceso daŭras tre longe, iam kelkajn jarojn, kaj finiĝas ordinare per la juĝa decido — forigi la plendatojn el la teritorio de l' plendantoj. Sed obstinaj, maldelikataj bestoj malofte atentigas la voĉon de justeco kaj ordinare daŭrigas sian rab-agadon, kvazaŭ ili tute ne scias pri la juĝa decido. Tiam malfeliĉaj vilaĝanoj rekomencas la proceson, nun en eklezia juĝo kaj post multegaj elspezoj kaj klopodoj atingas fine plej altan punon por siaj kontraŭuloj: apartigon de la eklezio kaj malbenon. Cetere ruzaĵoj tre ofte foriras el la kampoj de malfeliĉaj vilaĝanoj ne atendante tiun ĉi severan kondamnon, aparte, se ili ne trovas jam tie ĉi sufiĉe da nutraĵo.

Iafoje advokato de bestoj tiel lerte defendas siajn klientojn, ke juĝistoj anstataŭ elpelo dediĉas al ili ian fruktoportan kampon aŭ arbaron por loĝado kaj nutrado. Tiel, unufoje ian teritorion atakis blankaj vermoj. Lokaj loĝantoj ne eltoleris la ofendon kaj plendis al juĝo. La lasta atendis dum ia tempo la respondon de la vermoj kontraŭ tiu ĉi plendo; sed la vermoj estis kredeble malmulte spertaj juristoj kaj ne rediris kontraŭ la plendo ĝustatempe. Tiam la juĝistoj elektis advokaton por la vermoj kaj komencis forestan*) juĝadon. Defendanto de vermoj tiel bone argumentis, ke juĝistoj konsentinte kun li, ke la vermoj estas kreitaĵoj de Dio kaj tial havas plenan rajton vivi, decidis dediĉi al la plendatoj arbaron kaj neloĝitan lokajon, por ke ili povu vivi sen malutilo al la prilaborataj kampoj.

Ankoraŭ pli interesa estas proceso kontraŭ musoj. Tiuj ĉi bestetoj tiom multobliĝis en mezo de XVI centjaro en Otena episkopato, ke la loĝantoj de tiu ĉi lasta, timante malsaton, komencis kontraŭ ili proceson. La musoj estis vokitaj en juĝejon, sed ial ne venis. Tiam oni volis alpaŝi al la foresta juĝado, sed la defendanto de l' musoj energie protestis, montrante, ke liaj multenombraj klientoj ne estis bone sciigitaj pri la juĝo. Oni faris ankoraŭ unu sciigon de katedro de ĉiu parolio, sed ankaŭ vane. Tiam la musa advokato bone montris, ke liaj klientoj, loĝantaj ofte tre malproksime, ne povas baldaŭ veni; ke ilia vojo estas longa kaj danĝera; ke plej senkompataj iliaj malami-

*) Ĉe foresto de plendato.

koj — katoj, sciiginte pri tiu ĉi afero, ĉie atendas ilian alvenon. Elĉerpinte ĉiujn rimedojn por prokrasti la juĝadon, li turnis sin al humaneco kaj justeco de la juĝistoj kaj finis sian elokventan parolon per la sekvantaj vortoj: "Nenio povas esti pli maljusta, ol tiuj ĉi komunaj kondamnoj, kiuj frapas tutajn familiojn; kiuj punas infanojn pro krimoj de iliaj gepatroj; kiuj rigardas nek sekson nek aĝon kaj punas eĉ tiujn, kiuj danke al sia delikata aĝo aŭ kadukeco estas tute nekapablaj krimi."

Ĉio tio ĉi montras, ke en la mezaj centjaroj oni agis kun bestoj tiel juste, kiel oni ne ĉie kaj ne ĉiam agas nun eĉ kun homoj. Cetere la priparolata apero apartenas ne escepte al la mezaj centjaroj: ĝi estis ankaŭ en antikvo profunda. Tiel, ni trovas ankoraŭ en leĝaro de Mozes regulon, laŭ kiu bovo mortiginta homon devas esti mortebatita per ŝtonoj, en antikva do Grekujo ne sole bestoj, sed ankaŭ senvivaj objektoj, kaŭzintaj morton al homo, devis esti juĝataj kaj forigataj el la lando. Tiun ĉi moron aŭ leĝon aprobas eĉ tia granda filozofo, kiel Platono.

Naskiĝinte en profunda antikvo procesoj kontraŭ bestoj konserviĝis parte ĝis nun, prefere ĉe sudaj slavoj. Tiel ekzemple, kiam en 1866 jaro en unu slovaka valo aperis amasego da akridoj, lokaj vilaĝanoj kaptis unu el tiuj ĉi krimuloj, senkompatate dezertigintaj iliajn kampojn, juĝis ĝin, kondamnis al morto kaj solene dronigis ĝin en rivero ĉe helpe de tuta vilaĝo. En la Nigromontanujo ĝis nun ekzistas moro, laŭ kiu ĉiu besto, kaŭzinta al homo morton aŭ kriplon, devas esti juĝata de vilaĝaj maljunuloj.

Ekzistas sciigo, ke ankaŭ en Rusujo, en mezo de XVII centjaro, unu azeno estis forsendita, laŭ juĝa decido, Sibirujon.

N. Sutkovoĵ.

La najbaroj.

Fabelo de M. E. Saltikov.*)

(Tradukis el lingvo rusa V. Laskin).

En unu vilaĝo estis du najbaroj: Ivan Riĉa kaj Ivan Malriĉa. La riĉa estis honorata per la nomoj "sinjoro" kaj Semenĉ**), la malriĉan oni nomadis simple Ivan, iafaje eĉ Ivaŝka. Ambaŭ estis bonaj homoj, Ivan Riĉa eĉ la plej bona. Li estis filantropo en la tuta signifo de l' vorto. Li ne produktadis "valorojn", sed pri la dispartigo de l' ricaĵoj pensis tre noble. "Tio-ĉi

*) M. E. Saltikov (Ŝĉedrin — lia pseŭdonimo) estis granda rusa satiristo, tute originala laŭ sia stilo, laŭ la formo de siaj verkoj, ĉiam sprite kaj senlace vipanta la difektojn de l' rusa vivo. Bedaŭrinde la plej granda parto da liaj verkoj tuŝas demandojn speciale rusajn, la plej intimajn flankojn de l' rusa vivo, kaj tial estas tute nekomprenebla por nerusoj. Danke al tiu cirkonstanco Saltikov estas malmulte konata ekster la limoj de Rusujo. Tamen en liaj verkoj oni povas trovi multon interesan ankaŭ por eksterlandanoj. La prezentata nun fabelo prezentas mokon je tiuj, kiuj proponas diversajn radikalajn rimedojn por forigi la malriĉecon de l' rusa popolo, kaj vidas la kaŭzon de l' malbono en neegaleco de rajtoj kaj devoj, en manko da privata iniciativo k. t. p. La fabelo prezentas ne sole la mokadon de tiaj projektoj, sed ankaŭ de l' sinjoroj projektantoj, kiuj, espriminte la ideon, pensas ke ili per tio jam forigis la malbonon kaj trankvile forveturas ĝui per vestfala ŝinko aŭ franca vino.

Red.

**) Semenĉ = Semenido, t. e. filo de Semen. En Rusujo oni ĉiam uzas tian formon de l' nomo, aldonante ĝin al la nomo de la persono, kiam oni parolas kun estimo kaj ĝentileco.

Red.

estas de mia flanko malgranda ofero“, diradis li: “aliaj ne produktas valorojn kaj pensas malnoble, tio-ĉi estas jam malalteco, sed mi estas ankoraŭ sufiĉe bona.“ Ivan Malriĉa tute ne pensis pri la dispartiĝo de l' riĉaĵoj (li ne havis por tio la tempon), sed anstataŭ tio li produktadis valorojn kaj ankaŭ diradis: “tio-ĉi estas de mia flanko malgranda ofero.“

Ili kunvenadis vespere antaŭ la festoj, kiam ĉiuj estas liberaj, sidiĝadis sur la benko antaŭ la domego de Ivan Riĉa kaj babiladis.

— Kun kio estos la supo ĉe vi morgaŭ? demandas Ivan Riĉa.

— Kun nenio, respondas Ivan Malriĉa.

— Kaj ĉe mi kun viando.

Ivan Riĉa oscedas, metas la signon de kruco sur la buŝon, ekrigardas la malriĉan kaj kompatas lin.

— Strange estas en la mondo! diras li: se la homo senĉese laboras, li manĝas la supon sen viando eĉ en la festoj; se li sin okupas per utila nenionfarado, li manĝas la supon kun viando eĉ en la simplaj tagoj. Kia estas la kaŭzo de tio-ĉi?

— Mi ankaŭ pensis pri tio; sed mi ne havas la tempon por la pensado. Apenaŭ mi komencas pensadi, mi devas veturi en arbaron; apenaŭ mi alveturigis lignon el la arbaro, mi devas plugi aŭ veturigi sterkon sur la kampon. Tiamaniere la pensoj foriras malproksimen pro la aferoj.

— Tamen oni devas klarigi tion-ĉi.

— Jes, oni devas.

Oscedas ankaŭ Ivan Malriĉa, metas la signon de kruco sur la buŝon kaj iras dormi kaj sonĝas morgaŭan supon sen viando. Li vekiĝas matene kaj vidas, ke Ivan Riĉa faris al li surprizon — alsendis iom da viando por la supo.

En sekvanta antaŭfestoj la najbaroj kunvenas ree kaj komencas interparoli pri tio-sama.

— Ĉu vi kredas al mi, diras Ivan Riĉa: mi ĉiam pensas pri tio, kiel vi estas ofendita per la sorto kompare min!

— Eĉ por tio mi dankas! respondas Ivan Malriĉa.

— Sendube, mi alportas ne malgrandan utilon al la societo per miaj noblaj pensoj, sed se vi ne plugus la kampon, mi estus sen pano. Ĉu ne estas vere?

— Vere, sed mi devas plugi la kampon, alie mi mem mortos pro malsato.

— Tre saĝa estas tia meĥaniko! Tamen vi ne pensu, ke mi aprobas ĝin. Ne, pro Dio. Mi ĉiam pensas, ke al vi ankaŭ estu bone, ke mi havu mian porcion kaj vi — la vian.

— Por tio-ĉi ankaŭ koran dankon! Efektive, sen via helpo mi manĝus ĉiam nur pecigitan panon en kvaso.*)

— Kion vi diras? Forgesu tion-ĉi. Mi tute ne volas rememorigi vin pri miaj bonfaroj. Kiom da fojoj mi havis intencon disdoni duonon da mia havo al malriĉuloj, kaj mi efektive disdonadis. Kio do? Hodiaŭ mi fordonas unu duonon da havo kaj morgaŭ mi ricevas tri kvaronojn anstataŭ tio.

— Sekve, kun procento!

— Kion fari? Mi forkuras de riĉeco, sed la riĉeco sekvas min ĉie. Mi disdonas unu plenmanon da mono kaj ricevas du, nesciate de kie. Tia estas mirindaĵo!

*) Kvaso = acidaĵo, acida trinkaĵo.

La najbaroj komencas oscedi. Sed dume la riĉulo pensas, kion li devas fari, ke Ivan Malriĉa morgaŭ havu la supon kun viando, kaj elpensas.

— Aŭskultu, mia kara: jam ne estas longe ĝis la nokto, iru en mian ĝardenon kaj faru tie unu bedon, vi ludos per la fosilo unu horon, kaj mi rekompencos vin, kvazaŭ vi efektive laborus.

Ivan Malriĉa ludas per la fosilo unu horon, alian, kaj en rezultato — kvazaŭ li efektive laborus.

Ĉu longe, ĉu nelonge babiladis la najbaroj, nur ĉe Ivan Riĉa tiel flamiĝis la koro, ke li ne povis suferi. — Mi iros al la ministro, diras li, kaj parolos: vi estas okuloj de l' reĝo, vi punas kaj pardonas laŭ via bontrovo, ordonu egaligi min en ŝarĝoj kun Ivan Malriĉa! Li devas liveri unu rekruton, kaj mi unu, li unu fojon veturigis estraron^{*)}, kaj mi unu fojon; li devas pagi unu kopekon de ĉiu desatino da kampo, kaj mi unu kopekon.

Kiel li diris, tiel faris. Li venis al la ĉefa ministro kaj klarigis al li ĉion. La ministro laŭdis Ivanon Riĉan kaj diris: "Savu vin Dio, ke vi ne forgesas vian malriĉan najbaron". Kaj li ordonis, por fari eksperimenton, egaligi ambaŭ Ivanojn, ke ne estu plu, kiel antaŭe: unu portis ĉiujn ŝarĝojn kaj alia kantis la kantojn.

Ivan Riĉa tre ĝoja revenis en la vilaĝon. "Nu, mia kara! ni estas tute egaligitaj en ĉiuj ŝarĝoj. Mi ne havos plu iajn preferojn antaŭ vi. Vi devas liveri unu rekruton, kaj mi unu, vi unu fojon veturigis estraron, kaj mi ankaŭ unu fojon, vi pagos unu kopekon de desatino, kaj mi unu kopekon. Tre baldaŭ vi havos ĉiutage viandon en via supo pro tia egaligo."

Post tio Ivan Riĉa forveturis al varmaj akvoj, kie du jarojn sin okupadis per utila nenionfarado. Li vivis en Vestfalujo, manĝis tie vestfalan ŝinkon, vivis en Strasburgo, manĝis strasburgajn pasteĉojn, vivis en Bordeaux (Bordo'), trinkis vinon bordoan, fine alveturis en Parizon, ĉion manĝis kaj trinkis. Per unu vorto, li tiel gaje vivis en eksterlando, ke apenaŭ povis reveni hejmen. Kaj ĉiam li pensis pri Ivan Malriĉa: "sendube, post la egaligo li manĝas per la plena buŝo!"

Dume Ivan Malriĉa ĉiam laboradis. Hodiaŭ li plugas, morgaŭ erpas, hodiaŭ falĉas herbon, morgaŭ sekigas ĝin. Lia edzino laboras kune, kaj la infanoj penas labori eĉ iom. Per unu vorto, la tuta familio de l' mateno ĝis vespero laboras senlace, tamen manĝas supon sen viando, kaj eĉ en la festoj ne havas surprizojn.

Ivan Riĉa estis tre mirigita, kiam ekvidis sian najbaron en antaŭa malriĉeco. Li eĉ pensis, ke Ivaŝka fordrinkas sian havon. Sed Ivan Malriĉa facile montris, ke li ofte ne havas monon eĉ por la salo. Li montris sian inventaron, kaj ĉio estis en plena tuteco: la bruna kripla ĉevalo — 1, la bruna bovino kun flavaj makuloj — 1, ŝafino — 1, veturilo, plugilo, erpilo. Per unu vorto, oni ne povis kulpigi lin en malŝparemeco.

— Ho Dio! Kia do estas la kaŭzo de tio-ĉi? Nun ni estas egaligitaj; niaj rajtoj kaj pagoj estas tute egalaj, kaj sen ia utilo por vi. Kia estas la kaŭzo de tio-ĉi?

— Mi mem pensas: kia estas la kaŭzo, respondis malĝoje Ivan Malriĉa.

Ivan Riĉa komencis mediti kaj baldaŭ trovis la kaŭzon. Li diris: ni havas nek societatan, nek privatan iniciativon. En tio-ĉi estas la kaŭzo. La

^{*)} Unu el tiel nomataj "naturaj devoj" en Rusujo — la devo de l' vilaĝanoj liveri ĉevalojn al la oficistoj vojaĝantaj pro ofica aferoj. *Red.*